

pora Mantuani tyranni Passarinus Bonacossa cum prole sublati est: potens hic erat in urbe, & tyrannorum Longobardiæ ditissimus, neque popularium quisquam erat, qui illum non admodum timeret, adeo opibus & factione pollebat; verum ab his proditus, de quibus minimè dubitabat, cum filiis, & propinquis capitur, atque crudelissimè contrucidati; alii in profundo turris Castellatii, quæ Mantuæ exædificata erat, abjecti perire. Consilio atque armis Scaligerorum cædes facta traditur. Nam Canis Ludovico Gonzagæ quingentos equites submisit, qui occisis tyrannibus Mantuanis, acclamantibus, & consentientibus civibus, dominium urbis obtinuit. Hujus nepotes per centum & sexaginta amplius annos in hanc usque diem perpetuò regnare, & perpetuò regnant. Cæterum Germani equites, qui, ut supra docuimus, à Ludovico per inopiam stipendorum defecerant, & in colle propinquo Lucæ confederant, haud multo post barbari in Longobardos transiunt, quum ab Actio circumducerentur, Marcum, qui obfes fidei, & velut pignus debita pecuniæ relictus erat, ducem sibi faciunt. Noverant ingenium & animum hominis, & quantum illius operâ sibi polliceri possent: hoc duce freti, consilia cum veteranis, quos custodia Ludovicus præfecerat, occupandæ urbis inter se ineunt, & per arcem introducti urbem obtinent; mox per legatos Lucam Florentinis se dedituros promittunt. Duo postulabant: ut à barbaro promissa & debita stipendia sibi solverentur, summa erat paulo amplior octingenta circiter aureorum millia, alterum ut Castrucii filios in fidem & tutelam reciperent. Horum commoda in primis Marcus curabat pro ea amicitia, quam is cum Castruccio habuerat, tum etiam quia urbeni Lucam odio eorum, qui tunc imperabant, ingressi forent. Super postulatis erant Florentinis variæ sententiæ. Fuere qui dicerent: nequaquam Lucam capiendam, atque Germanos, ut genus est auri cupidum, & infidum, in fide non permanuros, atque nova adjectione urbis finitimos ad bellum excitari censebant. Alii utcumque capiendam urbem, cujus rei occasio oblata esset. Ita quum sententiæ diversæ essent, repudiatis conditionibus legati dimittuntur. Per idem tempus Pisis novi motus facti sunt. Primores urbis libertatis patriæ cupidi, barbaricum jugum cervicibus excutere tentarunt, cujus rei causa Marcum Vicecomitem cum non admodum magna Germanorum manu ad se avocant, quo in urbem recepto, populariter arma capiunt clamitantes: Vivat Marcus Vicecomes Pisanorum Princeps. Exterritus Tarlatus, quem Ludovicus cum præsidio reliquerat, statim urbe cessit. Liberati Pisani externa & gravi tyrannide, suo auspicio, suisque legibus Republicam gubernarunt. Marco autem ob operam egregiè navatam, ceu receptæ libertatis auctori, munera ingentia dederant; sed cum, prout mente conceperat, res non procederent, atque Pisani illum affectatæ tyrannidis suspectum haberent, parumque illi obtemperarent, & jam palam vociferarentur illum urbem proditurum, & super proditione occulta consilia cum Florentinis inire, jamque parata essent illi munera: primores Pisanorum tuendæ libertatis gratiâ omnia facturos, clam Florentiam abiit. Excepit cum gaudio & honore Populus, tum ob gentis nobilitatem, & famam, quam de eo magnitudo rerum gestarum ingesserat, tum quia Pisas se traditurum pollicebatur. Proposuit etiam condiciones satis

A honestas, parum dissentientes ab iis, quas ante tractaverat. Cæterum Florentini, etsi videbant, receptis Pisis facillè imperio Ethruriæ potiri, & fines ab ea parte muniri, qua à finitimo hoste infestari possent; tamen amplius deliberandum super ea re censuerunt. Variæ & dissidentes sententiæ dicuntur. Jam longius consultatio procedere, parumque Marco ob vetus odium, & invisum factionis nomen fidere. Ita is Mediolanum reverti constituit. Dimisere abeuntem Florentini cum viatico abundantanti, sequenti & honesto comitatu. Erat Prætoris filius Bononiensis genere, cum illo Apenninum transiit, in cujus gratiam per Bononiensium fines sumptus Vicecomiti affatim suppeditati sunt.

B Proditum est in annalibus, neque à fide abhorret, Marcum occulta colloquia cum Legato Pontificis, & novandarum rerum consilia invisisse, ubi primum in patriam venisset, adversus Actium & fratres. Hoc etsi fratres rescivissent, Marcum tamen & Bononiensem juvenem, dissimulata suspicione, benignè exceperunt. Cæterum Marcus, ut supra diximus, fratrem regnare pati non poterat, ut erat regnandi cupidus. Interim adversus fratres, & Actium, palam, & clam obloqui: se obsidem pactæ pecuniæ penes barbaros relictum, neque per fratres stetit, quin ab avaris & transfugis trucidaretur. Subtractum periculo, quod conjurationem nobilitatis fecisset. Ita coactum ad Florentinos, quibus nomen Vicecomitum invisum erat, transire. Ita à vetere & manifestissimo hoste servatum. Hæc & talia in coetibus conquerens, quorundam animos tentare, an secum in Actium conjurarent, quem regno everterent. Objurgabant fratrem, & paulo asperius incusabant Luchinus & Johannes, aliquando ab hujusmodi querelis desisteret, ac remitteret quidquid erat iræ & querelarum, & novis consiliis desisteret. Duo patrii Actio studebant, eumque impensè colebant, neque agrè erat illum summæ rerum præesse. Tres idem sentiebant: unus consensus, & par amor erat. Ita regnum, quod ante nutans variè jactatum fuerat, & penè subversum, firmari, & consistere cœpit. Nihilominus minus ferocia, & libidine à novis consiliis, & conjurationibus non cessabat; sed quod grande nefas fuit, & familiæ dedecus, cum Bitia, hoc mulieri nomen erat, Otholini fratris patruelis uxore licentius consuecere, & pro concubina habere. Oppidum est Rosate, in cujus arcem crebriore & liberiore objurgatione actus fæminam secedere iussit. Illa se gravidam simulavit, & quum tempus pariendi advenisse diceret, infantem à muliercula tunc editum, ceu à Marco progenitum supposuit. Tunc Marcus impatienter ferens mentito partu se à fæmina elusum, illam cum ancilla conscia & ministra fraudis in arcis fossas præcipitari iussit. Immane scœdumque factum! Pœnitens mox facti indoluit, quodd formosam mulierem, quam deperibat, interfecisset. Movit inhumana res & atrox ultro Actium & fratres: quare veriti nè in se ferrox & audax homo, facta iterum conjuratione, insurgeret, illum de medio tolli curare. Venerat Mediolanum fortè ea die, quam Nativitas Virginis maximè venerandam facit. In aula ludos & choreas reguli agitabant. Eò conveniant matronæ. Ingens erat turba spectantium, & saltantium. Marcus in fenestra sedebat. Personati circumsteterunt, repente is concidit exanimis. Repentinam mortem fuisse inter Scriptores constat. Ea an violenta fuerit parum liquet. Scribit quidam illorum temporum æqualis cubito